

СТРУКТУРА ОРГАНІЗАЦІЇ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ СФЕРИ ОБСЛУГОВУВАННЯ В ПРОЦЕСІ ПРОЕКТУВАННЯ ЛОГІСТИЧНИХ СИСТЕМ

STRUCTURE OF FUTURE SERVICE SPECIALISTS' INDEPENDENT WORK ORGANIZATION IN THE PROCESS OF LOGISTICS SYSTEMS DESIGNING

У статті доведено актуальність застосування основ логістики в педагогічній діяльності суб'єктів освіти, яка зумовлена четвертою хвилею глобальної наукової революції, що несе за собою докорінні зміни в економіці, науці, техніці, технологіях, що формує суспільство, яке здатне до продукування освітніх послуг, саморозвитку та самореалізації. Висунуто припущення, що пріоритетним завданням сучасності є надати настільки відмінну освіту, що в свою чергу забезпечить якісну й продуктивну працю. Лише міждисциплінарний і трансдисциплінарний характер розвитку освіти, який передбачає дослідження складних систем, що самоорганізуються і саморозвиваються, здатний віднайти інноваційні шляхи забезпечення освітніх послуг на високому рівні. Ключем до вирішення поставленого завдання є логістика – інструмент планування, контролю й управління діяльністю в ході формування освітньої послуги; це керування та оптимізація освітніх потоків, що забезпечує ефективне функціонування навчальної системи в цілому.

Запропоновано тезис, що реалізація такого завдання неможлива без самостійної роботи, яка формує основу для самопізнання, самовдосконалення, самонавчання протягом трудового життя. Нині існує усталена тенденція до переосмислення організації навчальної діяльності здобувачів освіти, орієнтовуючись на зовнішні й внутрішні зміни суспільства: зменшення частки аудиторних занять; перехід від пасивного засвоєння інформації до активного дослідження і збільшення ролі самостійної роботи студентів. Професійна підготовка фахівців сфери обслуговування в закладах вищої освіти передбачає формування особистості, готової до діяльності за спеціалізацією, яка має передбачати і визначати тенденції розвитку професійної освіти, володіти знаннями з сервісного обслуговування. Тому вдале поєднання ключових компонентів самостійної роботи дозволить сформувати комплексне уявлення про змістовне її наповнення у майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Ключові слова: самостійна робота, вища освіта, проектування логістичних систем, сфера обслуговування.

The article proves the relevance of the logistics basics application in the pedagogical activity of education participants, which is caused by the fourth wave of the global scientific revolution, which brings fundamental changes in the economy, science, technology, technologies, which forms a society capable of producing educational services, self-development and self-realization. It is suggested that the priority task of modern times is to provide such an excellent education, which in turn will ensure high-quality and productive work. Only the interdisciplinary and transdisciplinary character of education development, which involves the study of complex systems that are self-organizing and self-developing, is capable of finding innovative ways to provide high-level educational services. The key to solving the task is logistics – a tool for planning, controlling and managing activities during the formation of an educational service; this is the management and optimization of educational flows, which ensures the effective functioning of the educational system as a whole.

The thesis is proposed that the implementation of such a task is impossible without independent work, which forms the basis for self-discovery, self-improvement, and self-learning during working life. Currently, there is an established tendency to rethink the organization of educational activities of education seekers, focusing on external and internal changes in society: decreasing the share of classroom classes; transition from passive assimilation of information to active research and increasing the role of independent work of students. Professional training of specialists in the field of service in institutions of higher education involves the formation of a personality ready for activity in the field of specialization, which should anticipate and determine trends in the development of professional education, possess knowledge of service maintenance. Therefore, a successful combination of the key components of independent work will allow future specialists in the field of service to form a comprehensive idea of its meaningful content in the process of designing logistics systems.

Key words: self-employment, higher education, design of logistics systems, service sector.

УДК 796.5

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/56.2.30>

Созонюк О.С.,

аспірантка кафедри педагогіки та методики технологічної освіти Криворізького державного педагогічного університету

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок з важливими науковими чи практичними завданнями. Особистість фахівця будь-якої сфери діяльності суспільства формується під впливом стрімких реформувальних процесів. Професійна освіта не є винятком, адже повинна забезпечити становлення конкурентоспроможного спеціаліста, який має навички швидко аналізувати й систематизувати потоки змінювальної інформації, швидко реагувати і приймати відповідне рішення, за яке несе повну

відповідальність. Тому під час процесу навчання у закладі освіти особливе місце займає феномен самостійної роботи, коректно організовані компоненти якої гарантують розвиток індивіда майбутнього фахівця з орієнтацією на саморозвиток, самовдосконалення і саморегулювання.

Логістична освіченість в сучасних реаліях економічного розвитку нашої держави набуває все більшого значення і викликає інтерес серед науковців. Вона дозволяє віднайти саме ту сукупність дій та операцій, яка дозволяє посилити

конкурентоспроможність системи або ж процесу, вдосконалюючи засоби побудови управлінської діяльності й контролю якості наданих послуг.

Набуває актуальності значення аргументування змістовного наповнення самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, оскільки виконує ілюстративну, трансляційну, пояснювальну, прогностичну функції і спрямована на забезпечення послідовних якісних змін, підпорядкованих загальній меті – виявлення можливих механізмів удосконалення процесу формування професійної компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем для забезпечення ефективності їхньої професійної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Оскільки безпосередньо визначена проблема не представлена в українських наукових пошуках, при написанні статті акцент був здійснений на дотикових до теми роботах таких вчених як: І. М. Бендера, Н. П. Волкова, Л. І. Короткова, Я. Я. Матвісів, Г. М. Мешко, Н. М. Нос, О. О. Цися.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Питання змістовного наповнення самостійної роботи самостійної роботи у процесі професійного становлення майбутніх фахівців на сьогодні є невивченим та потребує проведення системних наукових досліджень у відповідності до сучасних тенденцій у вищій освіті України.

Мета дослідження – проаналізувати структуру організації самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Для виконання визначеної мети потрібно вирішити ряд **завдань**: визначити роль самостійної роботи у процесі професійного становлення майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем; проаналізувати основні компоненти самостійної роботи у процесі професійного становлення майбутніх фахівців.

Виклад основного матеріалу. У процесі вивчення загальнонаукових джерел, навчально-методичної, психолого-педагогічної літератури, державних нормативно-правових документів встановлено, що професійна підготовка майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем являє собою безперервну систему організаційних і педагогічних заходів із специфічними особливостями освітнього процесу, що має багатоаспектний та інтегрований характер, зумовлений особливостями функціонування кластерної структури (об'єднання і максимально ефективного використання спільних об'єктів; наукових, економічних, матеріально-технічних і людських ресурсів), створює єдиний освітньо-інформаційний простір та забезпечує

конкурентоспроможність кожного учасника освітнього процесу.

Самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем є органічною складовою і невід'ємною частиною освітнього процесу. Так, в роботі слід вважати важливою умовою підвищення якості навчання майбутніх спеціалістів, оскільки перетворює пасивного виконавця на активну особистість, яка перебуває у фазі активного професійного розвитку, здатна самостійно здобувати знання відповідально ставиться до навчання, розвиває творчі здібності, вільно орієнтована у просторі набутих знань.

Слід зазначити, що досить значна кількість майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем недостатньо підготовлені до самостійної роботи. Студенти не володіють основними методами самостійної роботи, вважають факультативними домашні завдання з досить слабкими навичками використання довідкових посібників, а також активно користуються довідками та словниками, при необхідності маючи в своїх електронних пристроях. Однак не враховуючи плин часу і пов'язану з цим переоцінку цінностей неможливо. Отже, в освіті XXI століття якомога більше уваги слід приділяти самостійній роботі.

Самостійна робота студентів останнім часом набула особливого характеру значення в освітньому процесі ВЗО. Відповідно до навчальних планів значна частина часу відводиться саме на самостійну роботу студентів, яка є завершальним етапом у розв'язанні навчально-пізнавальних завдань, які розглядалися на лекціях, семінарах, практичних і лабораторних заняттях. Адже знання можна вважати надбанням студента лише за умови, що він застосував власні інтелектуальні та практичні зусилля.

Однією з пріоритетних умов ефективності самостійної роботи є наявність методичної бази – спеціальних навчальних матеріалів, текстів і завдань, які мають забезпечити самостійне виконання студентами під керівництвом викладача або без нього. Організація самостійної роботи спрямована на розвиток професійної компетентності студентів. Завдання повинні бути спрямовані на закріплення нового матеріалу та його активізацію. Крім того, виконання різних видів освітньої діяльності забезпечать вивчення більшого об'єму матеріалу. Це дасть можливість студентам проектувати логістичні системи за спеціальністю.

Самостійну роботу майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем можна класифікувати за різними критеріями [6]:

- за характером керівництва;
- за рівнем обов'язковості;
- за ступенем прояву творчості.

Розглядаючи навчальну дисципліну та її складові, пріоритетом в цій ланці буде творча самостійна робота студентів. Слід зазначити, що результат самостійної роботи студентів залежить від кваліфікації викладача та його мотивації. Важливо вчити студентів користуватися додатковими джерелами інформації, що дає змогу зіставити матеріал, узагальнити, порівняти, проаналізувати і класифікувати.

Щоб самостійна робота була ефективною, її необхідно планувати і організовувати в поєднанні з іншими формами навчання. Вирішальним в цьому процесі є ретельний відбір викладачами та кафедрою змісту та обсягу навчального матеріалу для самостійного опрацювання студентами, а також забезпечення студентів методичними рекомендаціями, роздатковим матеріалом, навчальними посібниками.

Структура самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем складається із взаємопов'язаних між собою мотиваційно-потребового, змістовно-процесуального та контролюючого компонентів [3].

Мотиваційно-потребовий компонент охоплює систему навчальних, пізнавальних, професійних і особистісних мотивів, потреб і цілей майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, які можуть бути актуалізовані в процесі самостійної навчальної діяльності, організовано з використанням ІКТ. Цей компонент характеризує мотиваційне забезпечення діяльності, що дозволяє мобілізувати вольові зусилля студентів щодо виконання навчального комплексу та прийнятого ними завдання чітко за графіком, систематично, творчо, з необхідністю формування комплексності і введення дослідницького аспекту.

Мотиваційно-потребовий компонент розглядається як процес в результаті якого формується така навчально-пізнавальна діяльність, яка має для майбутнього фахівця особистісну цінність. В результаті студент має сформовану зацікавленість у її здійсненні на належному рівні самостійно, зовнішні цілі трансформуються у внутрішні потреби, відбувається ініціювання активності з використанням ІКТ [2].

Змістовно-процесуальний компонент займає структурований обсяг навчальної інформації (контент навчання), представлений в різних форматах через систему навчальних завдань; необхідні інструменти для цього опрацювання та засвоєння засобами ІКТ, а також арсенал форм, методів, технік і технологій організації та здійснення самостійної навчальної роботи майбутніх фахівців. У цьому контексті зміст самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем представлено як сукупність цілей і завдань, які вирішують

студенти в процесі самостійної навчальної роботи з дисциплін циклу фахової науково-предметної підготовки.

У цілому, виходячи із завдань освітньої галузі, зміст навчальної діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем повинна підпорядковуватися сучасному технологічному змісту навчання і технології, в поєднанні з підготовкою майбутніх фахівців. Крім того, під час навчання студень повинен розвивати якості, які характеризують його як людину з вищою освітою, зокрема здібності до постійного особистісного та професійного самовдосконалення, розширення наукового світогляду, формування необхідних компетентностей.

На основі аналізу наукових праць виділяємо наступні спеціалізовані професійні компетентності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем:

Предметно-теоретична компетентність – готовність до застосування системи наукових знань із фахових дисциплін у сфері обслуговування в процесі проектування логістичних систем.

Інженерна компетентність – теоретична та практична готовність до вирішення конкретних професійних завдань.

Технічна компетентність – розуміння принципів будови та роботи, можливості та обмеження технічних пристроїв, можливість вибору певних технічних засобів залежно від основних характеристик та умов діяльності.

Технологічна компетентність – готовність до реалізації інженерних технологій у професійній діяльності.

Графічна компетентність – це вміння оперувати образними графічними, схематичними та іконічними моделями об'єктів, що дають можливість в абстрактній, за допомогою символів, формі відтворити відповідність предметів та їх графічних зображень.

Художньо-графічна компетентність – емоційно-естетична спрямованість і активність, здатність до художньо-образного освоєння навколишнього середовища, використання графічних методів і засобів.

Предметно-практична компетентність – теоретична та практична підготовленість до проектування.

Конструктивно-проектувальна компетентність – здатність до композиційного проектування технічних систем.

Організаційно-діяльнісна компетентність – теоретична та практична готовність до використання різноманітних видів, форм, методів і сучасних засобів організації власної професійної діяльності.

Професійно-комунікативна компетентність – готовність і вміння спілкуватися на професійні теми, організувати професійну комунікацію.

Адаптивна компетентність – здатність використовувати нову інформацію; застосовувати нові технології для покращення ефективності праці; готовності виявляти гнучкість, стійкість до швидких змін; адекватно реагувати в плані особистісного зростання на зміни в суспільстві, науці і техніці.

Навчальний процес у цілому та самостійна робота майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем має на меті опанувати студентами професійних компетенцій, у тому числі саме професійними, у відповідних видах професійної діяльності [4, с. 133].

Контрольно-оцінювальний компонент самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем містить комплекс стандартів для виконання поставлених освітніх завдань, розробку критеріїв якості виконання (зміст, обсяг, логіка, часові норми), критерії та порядок оцінювання ефективності самостійної роботи. Цей компонент базується на існуючих розроблених і створених стандартах, а також методичному супроводі кваліфікованими викладачами самостійної навчальної діяльності майбутніх фахівців [1, с. 13]. Проте зазвичай не існує готових підходів і стандартів для регламентації та оцінювання самостійної навчальної роботи студентів, їх потреб створювати та коригувати з урахуванням конкретних умов вивчення певних дисциплін і в освітньому процесі в цілому, що враховує контрольно-оцінювальний компонент.

Розгляд самостійної навчальної діяльності як складного системного об'єкта, акцентує увагу на наявності зв'язків і взаємозалежностей між елементами, визначені вище. Зокрема, початковий рівень предметних знань і самоосвітніх компетенцій, потреб і мотивів студентів (мотиваційно-потребовий компонент) дозволяє визначити стратегію організації та здійснення самостійної навчальної діяльності – ініціює активність студентів під час вибору необхідних засобів і тактик для виконання поставлених навчальних завдань (змістово-процесуальний компонент), зумовлює вимоги до результатів у вигляді критеріїв оцінки ефективності (контрольно-оцінювальний компонент). При цьому результати необхідно отримувати на кожному з етапів самостійної роботи, що носить не тільки навчально-пізнавальний характер, а й відображає зміни в структурі особистості суб'єкта: студент, який досяг результату, задля мобілізації власних зусиль, спланував і реалізував заплановані дії, здійснив самоконтроль і самооцінку (контрольно-оцінювальний компонент).

Самостійна робота є логічним продовженням освітньої діяльності, що втілює навчально-пізнавальний мінімум, гарантує оволодіння майбутніми фахівцями сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем автономно

певним професійним рівнем компетентності. Побічний продукт, але не менш значний самостійної роботи – це розвиток особливих особистісних структур студентів – здатність до самоактуалізації, самонавчання, самоконтролю, самооцінки, самоменеджменту і самоорганізації [7].

Загальновідомо, що обов'язкова складова і один з основних критерій успішності самостійної роботи є контроль знань студентів. Система організації самостійної роботи включає три основні методи.

Метод усного контролю (опитування) – цей метод є одним із найбільш ефективних для студентів. Розвиває в майбутніх фахівців навички наукового стилю мовлення, логічність мислення та відтворення набутих знань. Спосіб зручно використовувати при поясненні нового матеріалу у формі діалогу з студентами, на основі раніше вивченого матеріалу. Таким чином, знання контролюються і ініціюється діяльність майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем при вивченні нового матеріалу.

Метод письмового контролю, метою якого є розвиток логічного і альтернативного мислення, здатність до письмового відтворення основних понять, пояснень викладача.

Способи досягнення цього методу:

- диктанти, де студент письмово заповнює пропуски у визначеннях, структурах та інших масивах знань;

- контрольна робота, де проводиться комплексна перевірка теоретичних знань та практичних навичок з теми;

- тести тестового типу, в яких із запропонованих відповідей потрібно обрати правильну;

- контрольна робота «за вибором», коли із запропонованого ряду завдань, потрібно виконати певну їх кількість, і завдання студент сам обирає (наприклад, з шести завдань потрібно виконати три). Такий вид контролю дозволяє викладачу здійснювати в майбутньому диференційований підхід до майбутніх фахівців;

- письмове опитування за матеріалом попередніх тем, що необхідно для розуміння нової теми. Причому один із студентів фіксує на дошці, що сприяє ґрунтовній підготовці студентів вдома.

Метод паралельного контролю, суть якого полягає в тому, що в половині груп одна підгрупа виконує письмове завдання, а друга працює з викладачем усно. При цьому в першій підгрупі паралельно самостійна робота формує звичку зосередженості та концентрації уваги.

Реалізація мети і завдань самостійної роботи майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем, а також своєчасний контроль знань сприяє успішному засвоєнню навчального матеріалу. Самостійна робота розвиває навички самоосвіти, виховує самодисципліну, привчає до самоорганізації.

Висновки. Отже, самостійна робота посідає одне з важливих місць у освітній діяльності майбутніх фахівців сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем. До її переваг відноситься поліпшення успішності, зростання мотивації та впевненості студентів у власних здібностях та потенціалі, зміцнення соціальних навичок. Самостійна робота є багатовимірним системним об'єктом. Її структура – це сукупність взаємопов'язаних компонентів (мотиваційно-потребового, змістово-процесуального та контролю-оцінного), які дозволяють майбутнім фахівцям сфери обслуговування в процесі проектування логістичних систем самостійно виконувати освітню діяльність, спрямовану на правильне засвоєння певного обсягу навчальної інформації на загальнонауковому і професійно значущому рівні.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Бендера І. М. Організація самостійної роботи студентів агроінженерних спеціальностей: монографія. Київ : Наукметодцентр аграрної освіти, 2007. 364 с.
2. Волкова Н. П. Самостійна робота студентів як засіб підготовки майбутніх учителів до здійснення професійно-педагогічної комунікації. *Гуманітарний журнал*. 2009. № 1. С. 158–163.
3. Короткова Л. І. Професійна підготовка майбутніх фахівців сфери послуг в умовах освітньо-виробничого кластера: теоретичні і методичні основи : монографія. Запоріжжя : Просвіта, 2020. 558 с.
4. Матвісів Я. Я. Концептуальні засади професійно-графічної підготовки майбутніх учителів технологій. *Наукові записки* : збірник наукових статей. Київ : Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2014. № 121. С. 128–136.
5. Мешко Г. М. Вступ до педагогічної професії. Київ : Академвидав, 2012. 200 с.
6. Нос Н. М. Самостійна робота студентів і шляхи її вдосконалення під час вивчення навчальної дисципліни «Українська мова (за професійним спрямуванням)». *Організація самостійної роботи студентів у контексті підвищення якості освіти* : тези науково-методичної конференції кафедр університету (28–29 листопада 2018 року). С. 6–7.
7. Цись О. О. Організація самостійної навчальної діяльності студентів технологічно-педагогічних спеціальностей засобами інформаційно-комунікаційних технологій: навчальний посібник. Тернопіль : Осадца Ю. В., 2018. 150 с.